

An exhibition about the unrivalled mastery of the Japanese
Aurelija Malinauskaitė

An exhibition organised by the Japan Foundation was held in 2021 at the Pranas Domšaitis Gallery, titled *The Superlative Artistry of Japan*; it presented samples of art and craft works (*kogei*) from the 19th–early 20th centuries and contemporary artworks from the late 20th–21st centuries. The main focus was on filigree master craftsmanship, the use of special technologies and ingenuity. Some examples of *kogei* from 1868–1912 were exhibited: ceramics, metalwork, textiles, some Satsuma porcelain works, cloisonné

and repoussage metal works from the Meiji period and works by 12 contemporary artists. Through this exhibition, the Japan Foundation sought to introduce visitors to different periods in Japanese history, to show works executed using various techniques (all were created in line with the *monozukuri* philosophy), as well as to reveal the Japanese people's honour for the master's personality, showing the particular diligence inherent in creators' works, their striving for perfection and attention to the subtleties of various technologies.

>
Yoshihiro Suda.
Kamelija. 2017
Medis, tapyba, 10x24x18 cm
Japonijos fondas

Paroda apie neprilygstamą japonų meistriškumą

Aurelija Malinauskaitė

Japonijos fondo paroda „Neprilygstamas japonų meistriškumas“
Prano Domšaičio galerija
2021 m. spalio 25–gruodžio 23 d.

Parodos kuratorius
Meidži Gakuino universiteto (Tokijas)
profesorius Yuji Yamashita

Koordinatorė
Aurelija Malinauskaitė

Japonų meno parodos Prano Domšaičio galerijoje jau tapo puikia tradicija. 2002 m. eksponuota fotografijų paroda „Šiuolaikinė japonų architektūra“, 2006 m. – „Šiuolaikinių Japonijos dailininkų parafrazės Toshusai Sharaku

(XVIII a.) grafikos tema“. Japonų dailės klasiko Ando'o Hiroshige'ės peizažinių graviūrų ciklas „53 Tokaido trakto stotys“ buvo eksponuojamas 2008 m. 2009 m. rudenį tekstilininkės Masu Yamamoto „Kimono“, meistrės Yumiko Matsumoto ištapytų kriauklių geldelių ir tradicinio japonų meno paroda iš Vilniaus paveikslų galerijos buvo perkelta į Klaipėdą. Japonijos fondas, tarpininkaujant Japonijos ambasadai Lietuvoje, 2015 m. pristatė kilnojamąją parodą „Japonijos lėlės“, sulaukusią didžiulio klaipėdiečių susidomėjimo, o 2021 m. spalio 25 d. Prano Domšaičio galerijoje atidaryta Japonijos fondo paroda „Neprilygstamas japonų meistriškumas“. Parengta paroda dėžėse nuo metų pradžios dėl koronaviruso pandemijos ir paskelbto karantino ilgokai išbuvo „AD REM Group“ sandėliuose Klaipėdoje.

Japonijos fondo paroda „Neprilygstamas japonų meistriskumas“ Prano Domšaičio galerijoje. Ekspozicijos fragmentas. Klaipėda, 2021
Fot. Ingrida Mockutė-Poškienė

Japonijos fondas įkurtas 1972 m., jo tikslas – per kultūros mainus puoselėti tarptautinius ryšius. Fondas padeda organizuoti įvairius projektus trijose pagrindinėse veiklos srityse: meno, kultūros ir intelektinių mainų, japonų kalbos mokymo užsienyje ir japonistikos studijų. Kaip vieną iš tokių veiklų fondas nuolat organizuoja po pasaulį keliaujančias parodas, kurias sudaro meno kūriniai iš fondo kolekcijos. Šiose parodose pristatoma tradiciniai amatai, paveikslai, fotografijos, architektūra, dizainas ir pan. Paprastai vienu metu po pasaulį keliauja apie 20 tokių parodų, kasmet vykstančių 100 miestų.

Japonijos fondo parodoje „Neprilygstamas japonų meistriskumas“ pristatomi XIX–XX a. pradžios meninių amatų (jap. *kogei*) pavyzdžiai ir XX a. pab.–XXI a. šiuolaikinio meno kūriniai.

Atrodytų, kas bendro tarp parodoje eksponuojamų įmantrių Meidži laikotarpio (1868–1912 m., kai šalis atsivėrė Vakarams) *kogei* dirbinių, turėjusių įtakos rytietiškoms madoms

Europoje, ir šiuolaikinių kūrinių: fotografijos, grafikos, tekstilės, keramikos ir net žaislinių figūrėlių ar netikrų patiekalų pavyzdžių. Parodoje dėmesys sutelktas į kūrinių filigraninį meistriskumą, ypatingas technologijas, išradingumą. Kiekvienas kūrinys atspindi pažangias technologijas, kūrybiškas idėjas ir lankytojus nustebina aukšto lygio meistryste. Tai yra japonų meno išskirtinumas ir, anot amerikiečių šiuolaikinio meno žinovo Paulo Schimmelio, Japonijos menininkui svarbu ne tai, ką jis kuria, bet pats kūrybos procesas, technikos unikalumas ir laikas, skiriamas gamybai (sukūrimui).¹

Nuo seniausių laikų Japonijoje nebuvo skirtumo tarp meno (tapybos, skulptūros) ir *kogei*. Žodžiai *bijutsu* (liet. menas), *kaiga* (liet. tapyba) ir *chokoku* (liet. skulptūra) kaip sąvokos buvo sukurti ankstyvuojau Meidži laikotarpiu veikiant Vakarų kultūrai.² Tuo laikotarpiu tradiciniai japonų meniniai amatai, turintys vakarietiško elementų, sulaukė didžiulio populiarumo

¹ Ito M., „Superlative Artistry of Japan: Continuing to Evolve“, *The Superlative Artistry of Japan*, Tokyo: The Japan Foundation, 2018, p. 9.

² *Ibid.*

Vakaruose. Japonijos vyriausybė, tkėdamasi užsidirbti užsienio valiutos, skatino šį procesą. Japonijoje ilgą laiką jie buvo ne taip gerai vertinami kaip užsienyje. Dabar, XXI a., japonų meniniai amatai sulaukia vis didesnio susidomėjimo ir laikomi nepaprastai meistriškais dėl savo rafinuotos technikos.³

Parodoje eksponuojami 1868–1912 m. *kogei* pavyzdžiai: keramika, metalo dirbiniai, tekstilė. Pristatoma keletas Sacumos porceliano dirbinių, kurie nuo XVI a. pab. buvo gaminami Sacumos prefektūros Kiusiu saloje. Sacumos porceliano dirbiniai pradėti gaminti ir Kiote. Iš to kilo pavadinimas *Kyo-Satsuma*. Porceliano gamyba išpopuliarėjo Edo laikotarpio pabaigoje, XIX a. antroje pusėje. 1867 m. Sacumos porcelianas buvo eksponuotas pasaulinėje parodoje Paryžiuje ir čia sulaukė susidomėjimo. Tipškas Sacumos porceliano (originaliu pavadinimu vadinama ir šiandien) pavyzdys – tvirtas, kokybiškas dirbinys, padengtas smulkia tartum suaižėjusia dramblio kaulo atspalvio glazūra, puoštas ištapytomis figūrinėmis kompozicijomis, gausiais paausavimais – eksponuotas parodoje. Tai – *Kyo-Satsuma* dekoratyvinė vaza, sukurta garsiose Kinkozano dirbtuvėse.⁴

Parodoje pristatyti Meidži laikotarpio per tvarinio emalio (pranc. *cloisoné*) ir kalto metalo dirbiniai. Kluazonė – metalinio dirbinio dekoras, sukurtas iš vielučių, tarpus užliejant emaliu, nušlifuojant paviršių. Japonijoje šia technika sukurti *kogei* dirbiniai išsiskyrė subtilumu ir preciziškumu. Parodoje eksponuotas kluazonė indas gausiai puoštas augaliniais, paukščių motyvais. Kriauklių formos dėžutėse, pristatomose parodoje „Nepriylgstamas japonų meistriškumas“, buvo laikomi smilkalai, jos traktuotos kaip sėkmės simbolis, nes dvi sujungtos kriauklės simbolizuoja vyro ir moters harmoniją. Dėžutės medinės, sukurtos sudėtinga *makie* lako technika, reikalaujančia ypatingų įgūdžių. Daikto medinis paviršius padengiamas laku (lakas nesustingsta), ant jo viršaus metalo milteliais (daugiausia aukso) kuriamas dekoras. Japonai ypač ištobulino šią techniką.

Meidži laikotarpiu siuvinėjimas šilku buvo svarbi tekstilės kūrimo technika. Parodoje įvairaus storio, skirtingų rudos, rusvos, gelsvos spalvų atspalviais dažytais šilkiniais siūlais rankomis siuvinėtas tekstilės dirbinys „Jomeimono vartai Niko mieste“ pakeri preciziškumu ir tikroviškumu.

Didžiausią ir įvairiausią parodos dalį sudarė dvylikos šiuolaikinių menininkų kūriniai. Nuo Kimiyo'os Mishima'os sukurtų gėrimų skardinių (keramika, tapyba, šilkografija) iki Naoki'io Honjo'o fotografijų ar Takeshi'io Kitamura'os tekstilės darbų, Japonijoje sulaukusių pripažinimo. Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kas sieja įvairių meno sričių sunkiai tarpusavyje suderinamus kūrinius. Visus autorius ir jų kūrinius vienija originalios idėjos, technologijų precizika, aukščiausio lygio meistrystė. Be minėtų autorių, šiuolaikinių meną pristato Satoshi'is Araki'is, Takahiro'as Iwasaki'is, Akira Yamaguchi'is, Naoki'is Nishiwaki'is, Riusuke'ė Fukahori'is, Yoshihiro'as Suda, Ichiyo'as Yamamoto'as, Hiroaki'is Umeda (videomenas), Yasuhiro'as Suzuki'is.

Parodos „vizitine kortele“ pasirinktas Y. Suda'os darbas „Kamelija“ (2017, medis, tapyba). Šis kūrinys „pulsuoja japoniškumu“: mėgavimusi gamtos subtilybėmis, nepaprastai tiksliais detalėmis. Y. Suda'os (g. 1969) kūryboje dominuoja mediniai, tikroviškai ir kruopščiai sukurti augalijos žiedai, lapeliai. Tulpės, lelijos, magnolijos ar rožės žiedas parodų erdvėse įkomponuojamas įvairiose vietose: sienos plyšyje ar lango rėme. Šios netikėtos instaliacijos verčia žiūrovą susikaupti, nes, anot autoriaus, „menas gali pakeisti mūsų požiūrį ir mąstymo būdus. Jis skatina mus pamatyti dalykus, kurių kitu atveju galėtume nepastebėti“⁵. Menininko kūrinėliai primena tradicinius japoniškus medžio, dramblio kaulo arba kitų brangių medžiagų dirbinius, kurie buvo populiarūs ir aukštą meistrystės lygį pasiekusiu Edo laikotarpiu (1600–1868).

I. Yamamoto'as (g. 1944) daug metų kūrė tradicinius japonų porceliano Aritos dirbinius. Nuo 1985 m. keramikos dirbiniais jis naudojo platinos glazūrą. Šio menininko platinos glazūros darbai aukštai vertinami Japonijoje, jie yra pelnę ne vieną tarptautinį pripažinimą. Parodoje eksponuojama gausiai puošta pavo motyvais dekoratyvinė vaza ir ritmiškai pasikartojančio dekoro dėžutė.

Įspūdingame T. Iwasaki'io (g. 1975) darbe „Iš netvarkos“ (2017, audinys, akrilas) atsispindi savitas, šmaikštus žvilgsnis į mus supančią aplinką. Juodos spalvos tekstilės atraižos, sudėtos viena ant kitos, vaizduoja kalvos pjūvį, ant kalvos viršaus iš to paties audinio siūlų detalai sukurti elektros stulpai, apžvalgos ratas. Juoda spalva mums pirmiausia asocijuojasi su tradicine japonų tapyba tušu.⁶ Vieno pagrindinių

3 Matsubara R., „Meiji Era Kogei“, *The Superlative Artistry of Japan*, Tokyo: The Japan Foundation, 2017, p. 6.

4 *Ibid.*, p. 7.

5 <http://sites.asiasociety.org/suda/>.

nausios japonų kartos menininkų T. Iwasaki'io kūryba eksponuota Pietų Korėjoje, Rusijoje, Australijoje, Prancūzijoje, 2017 m. Venecijos meno bienalėje.

Y. Suzuki'io (g. 1979) kūryboje kasdienėje aplinkoje esantys daiktai pateikiami neįprastai, jiems priskiriama netikėta funkcija. Parodoje natūralistiškai iš balto popieriaus ir molio masės sukurti kopūstų lapai, pavadinti „Kopūstų dubenėliais“.

Šiuolaikinio Japonijos menininko A. Yamaguchi'io (g. 1969) eksponuojamos trijų akvarelių reprodukcijos. Darbuose sukurtos siurrealistinės scenos: daugybė personažų (samurajai, tradiciniu japonų kimono vilkintys žmonės), primenančių Edo laikotarpio gyventojus, įkurdinti šiuolaikinėje erdvėje. Visi kažką veikia ir jaučiasi labai natūraliai daugybėje įvairių scenų, tartum viena be kitos negalinčių egzistuoti. Kituose darbuose vaizduojamos šurmuliuojančios, pilnos žmonių miesto gatvės Edo (senasis Tokijo pavadinimas iki Meidži laikotarpio pradžios) senajame Nihonbašio komerciniame rajone arba sugalvotas šiuolaikinio Tokijo vaizdas. Menininko darbuose peržengiamas laiko ir erdvės pojūtis.

N. Nishiwaki'io (g. 1977) piešiniai – ritmiškai pasikartojanti nenutrūkstamų linijų pynė, primenanti smulkius ažiūrinius raštus. Ypatingo preciziškumo piešiniai sukurti spalvotu rašikliu naudojant įvairių spalvų popierių. Menininko darbuose kartojasi tradicinio japonų rašto motyvai arba, pvz., eksponuojamame darbe „Pilna kačių“ (2012, popierius, tušinukas) – katės motyvas.

N. Honjo'o (g. 1978) fotografijose fiksuojamos paprastos, kasdieniškos scenos: hipodromo vaizdai, uosto konteineriai, bokso aikštelė ar baseine pramogaujantys žmonės. Vaizdas fokusuojamas iš viršaus į pagrindinį kompozicijos objektą. Fotografo darbams labai artimos ir S. Araki'io (g. 1969) diagramos.

R. Fukahori'io (g. 1973) auksinės žuvelės 3D formatu stebina savo natūralumu. Sukurti tokią ir ne vieną žuvelę sename mediniame kibire arba sakės puodelyje reikalauja ilgo ir kruopštaus

darbo. Menininkas tapo akrilu ant sukietėjusios epoksidinės dervos, užpildamas vis nauju jos sluoksniu ir vėl tepdamas dažus. R. Fukahori'io darbai Japonijoje laikomi „gyvosiomis skulptūromis“, apkeliaavusiomis ne vieną pasaulio valstybę.

Parodą pajvairina ir kartu nustebina eksponuojami labai tikroviški maisto pavyzdžiai, kurių gamybos tradicija yra visiškai unikalus reiškinys, žinomas nuo XX a. 3 deš. Japonijos maitinimo įstaigų vitrinose demonstruojami maisto pavyzdžiai, vaizduojantys ten patiekiamus kulinarinius ir konditerinius patiekalus. Užuoat vartę valgiaraštį, lankytojai apžiūrinėja maisto pavyzdžius, kurie patiekiami kaip autentiški patiekalai. Taip lankytojai iš anksto pasitiksina patiekalų pavadinimą ir kainą, kad įėję į restoraną jau žinotų, ką užsisakyti. Pirmųjų maisto pavyzdžių formos būdavo gaminamos iš daržovių želatinos, užpildant jas vašku ir taip suteikiant formą. Kadangi tokios formos buvo silpnos ir nepatikimos, pastaraisiais metais vašką pakeitė silikonas ir derva. Tokie maisto pavyzdžiai gaminami pagal užsakymą. Visi jie yra rankų darbo ir gaminami daugelio „neįvardytų meistrų“.

Bendrovė „Kaiydo“ kuria miniatiūrinės žaislines figūrėles. Parodoje pristatoma modelių kūrėjo Shinobu'o Matsumura'os sugalvota Japonijos gyvūnijos kolekcija (laimę nešančių pelėdų, kredo periodų dinosauro, vabzdžių, besispiečiančių prie sulos, vikšrų ir kt.). Tokios mažos figūrėlės gaminamos masiškai, išlaikant aukšto lygio technikos standartus, nenusileidžiančius Meidži laikotarpio meistrams.

Paroda „Nepriylgstamas japonų meistriškumas“ fondas siekė supažindinti su skirtingų Japonijos laikotarpių įvairių technikų kūriniais (visi parodos eksponatai sukurti vadovaujantis *monozukuri* filosofija), taip pat atskleisti japonų pagarbą meistro asmenybei, parodyti ypatingą kūrėjų darbo kruopštumą, tobulybės siekimą ir atidą technologijų subtilybėms.

Takahiro Iwasaki.
Iš netvarkos. 2017
Audinys, akrilas,
61,5x90x20 cm (2 dalys)
Japonijos fondas